

AKCIJA

AMNESTY INTERNATIONAL

LETO 18, ŠTEVILKA 1, FEBRUAR 2021

OGROŽENI PRAVICI DO ZDRAVJA IN ŽIVLJENJA V DOMOVIH ZA STAREJŠE

PRAVICA DO PROTESTA;
KAMPANJA ZA »JA POMENI JA«

PRILOGI: STRIP O NVO, PLAKAT NAŠ
PLANET, NAŠE PRAVICE

 www.amnesty.si

 AmnestySlovenia

 Amnesty Slovenije

 AmnestySlovenia

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

- 03 AKCIJI NA POT
VELIKANI NADZORA SO TUDI VELIKANI MOČI, A ZAVEZANI ČLOVEKOVIM PRAVICAM
- 04 AKTUALNIK
POD ŽAROMETOM

06 **OGROŽENI PRAVICI DO ZDRAVJA IN**
ŽIVLJENJA V DOMOVIH ZA STAREJŠE

08 **PРАВНА MREŽA ZA VARSTVO DEMOKRACIJE**

10 **NADALJUJEMO BOJ ZA »JA POMENI JA«**

12 **POSLEDICE STRUPENEGA GOVORA**

13 **BEGUNCI, MIGRANTI IN EU**

14 **ODGOVORNE DOBAVNE VERIGE**

15 **V ZAKULISJU NAŠIH RAZISKAV**

- 16 ŠOLA ČLOVEKOVIH PRAVIC
OB ZAKLJUČKU PROJEKTA START THE CHANGE
VRTIMO SVET
- 18 ASSANGE, VLADAVINA PRAVA, POLJSKA
DOBRE NOVICE
- 20 41 ZMAG V SVETU V 2020
AKTIVIZEM
- 21 AKADEMIJA AMNESTY, Z OSMIMI KORAKI DO SPREMEMB
PISMA REŠUJEJO ŽIVLJENJA
- 22 PIŠEM ZA PRAVICE 2020
- 23 PROSIMO, NAMENITE AMNESTY ODSOTOK DOHODNINE
- 24 OBRAZEC ZA NAMENITEV DOHODNINE
SREDINA

PLAKAT NAŠ PLANET – NAŠE PRAVICE IN **STRIP »KAJ SO NEVLADNE ORGANIZACIJE?«**

Zaradi ohranjanja neodvisnosti in nepristranskosti za naše delo proti kršitvam človekovih pravic ne sprejemamo denarja od države. Državna sredstva sprejemamo le za posamezne projekte učenja človekovih pravic.

Akcija izhaja do 3-krat letno. Urednica: **Metka Naglič**. Oblikovna zasnova: **Marko Kadič**. DTP: **RumenaPika**.
 Tisk: **Evrografis**. Naklada: **7900**. ISSN: 2232-3198
 AI Slovenije, Dunajska 5, 1000 Ljubljana. Tel.: 01 426 93 77; faks: 01 426 93 65.
 E-pošta: amnesty@amnesty.si Splet: www.amnesty.si TRR: 1010-0005-1940-973
 Stališča avtorjev, objavljena v Akciji, niso nujno tudi stališča AI.

Občasno uporabimo žensko in moško obliko samostalnikov (in oblike glagolov), ločenih s podčrtajem: npr. begunke_ci. Vemo, da to ni slovnično pravilna oblika. Zanj se odločamo kot obliko podpore ženskam in transspolnim osebam, ki opozarjajo, da se v množinski moški obliki izgubi njihova identiteta ali pa se ne identificirajo s kakšnim od binarnih spolov.

VELIKANI NADZORA SO TUDI VELIKANI MOČI, A ZAVEZANI ČLOVEKOVIM PRAVICAM

Po dogodkih na Kapitolu 6. januarja so številna družbena omrežja in druge platforme, med njimi Twitter, Facebook, YouTube in Snapchat, takratnemu predsedniku Trumpu (začasno ali trajno) zaprle profile. Poleg tega so Parler, popularno omrežje Trumpovih privrženec, odstranili iz glavnih trgovin z aplikacijami (Apple Store, Google Play, Amazon). Odzivi družbenih platform so odprli številna vprašanja, tako o moči podjetij, ki se je tudi tokrat pokazala kot večja od moči države, kot tudi o tem, ali je bila omejitev upravičena.

Čeprav so Trumpovo omejitev izražanja mnogi označili kot precedenčno, to ne drži. Številnim političnim voditeljem, od Libanona do Mjanmara, so družbene platforme v preteklosti že omejile dostope in uporabo. Številni, med njimi filipinski predsednik Duterte in brazilski Bolsonaro, pa omrežja še naprej uporabljajo za spodbujanje kršitev človekovih pravic.

Vemo tudi, da pravica do izražanja ni absolutna; dopustne omejitve določajo mednarodno pravo in nacionalne zakonodaje. Argumentacija, ki jo je Twitter zapisal ob zaprtju Trumpovega računa, je bila podobna opredelitvi iz Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah, ki države zavezuje k prepovedi »vsakega hujskanja k nacionalnemu, rasnemu ali verskemu sovraštvu, ki bi pomenilo spodbujanje k diskriminaciji, sovražnosti ali nasilju«. Iste zaveze vsebujejo tudi Smernice Združenih narodov za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu.

Vsa podjetja imajo odgovornost, da prepoznajo, naslovijo in tudi popravijo škodo za vse zlorabe, povezane z njihovim delovanjem. Podjetja, ki zagotavljajo osnovno spletno infrastrukturo, se ne morejo pretvarjati, da so nevtralna, ko sprejemajo odločitve o tem, da omogočajo širjenje govora, ki lahko preraste v razpihovanje nasilja in diskriminacije. Sam poslovni model družbenih omrežij temelji na čim večjem pridobivanju in zadržanju pozornosti in analizi uspešnosti klikov, ogledov in deljenja, ki vplivajo na nadaljnje algoritme. Ti algoritmi pa zelo pogosto okrepijo lažne informacije in vsebine, ki napajajo razisem in sovraštvo in celo vplivajo na naša prepričanja in stališča.

Očitek, da so si družbene platforme z ukinitvami Trumpovih računov vzele moč, ki bi sicer morala biti v domeni držav, je sicer zaskrbljujoča, ni pa nič novega. V našem poročilu Velikani nadzora (Surveillance Giants, 2019) smo v AI dokumentirali, da so podjetja, kot sta Facebook in Google, po velikosti, moči in obvladovanju trga zrasla do te mere, da lahko zaobidejo praktično vsakršno državno regulacijo njihovega poslovnega modela. Opozorili smo tudi, da je ta poslovni model, ki temelji na nadzoru in neomejenem zbiranju podatkov, v nasprotju ne samo z varovanjem osebnih podatkov, ampak predstavlja sistemsko grožnjo svobodi mnenja in izražanja in nediskriminaciji.

In enako srhljivo kot podjetje z več moči kot država je tudi obratna slika: podjetja kot Facebook in YouTube so sokriva v vladnem zatiranju političnega govora, ki je za oblasti nesprejemljivo.

Še vedno pa bi težko rekli, da so tehnološka podjetja na Trumpu uveljavila standarde, ki sicer veljajo za vse ostale. Način odločanja teh podjetij ostaja netransparenten in številni lahko samo upajo, da bi nekdo presojal vsebino, ki jih zadeva. Kot smo v dveh poročilih o strupenem Twitterju (Toxic Twitter – A toxic place for women, 2018 in Twitter Scorecard: Tracking Twitter's progress in addressing violence and abuse against women online, 2020) že opozorili, številne ženske in osebe, ki se ne identificirajo z nobeno spolno identiteto, na Twitterju doživljajo grobe zlorabe njihovih človekovih pravic, vendar to ne sproži odziva tehnoloških podjetij, kaj šele podrobnejše razlage.

Foto: Iztok Suncič

Podjetja, ki zagotavljajo osnovno spletno infrastrukturo, se ne morejo pretvarjati, da so nevtralna, ko sprejemajo odločitve o tem, da omogočajo širjenje govora, ki lahko preraste v razpihovanje nasilja in diskriminacije.

**BOLJE
PRIŽGATI SVEČKO
KOT PREKLINJATI
TEMO.**

**Sicer smo že konkretno
vstopili v leto 2021, a
vam hočemo vseeno
zaželeli vse dobro,
zlasti pa zdravja! Veseli
in hvaležni smo, da
ste s svojo finančno in
aktivistično podporo na
naši strani in da bomo še
naprej skupaj preganjali
»temo« s tega sveta.**

Nevladne organizacije smo raznovrstna »družina«, ki jo strip dr. Horowitza »Kaj so nevladne organizacije?«, objavljen v eni od prilog te revije, pojasnjuje na preprost in hudomušen način. Strip je nastal v produkciji Mirovnega inštituta v sodelovanju s Centrom nevladnih organizacij – CNVOS. Ciril Horjak – dr. Horowitz – je akademski slikar, ilustrator, karikaturist, stripar in pedagog.

Eva Štangelj, koordinatorka projekta Door to Door v Ljubljani, je za članstvo v slovenski Amnesty uspela pridobiti že več kot tisoč ljudi.

Danska vlada je novembra 2020 po letih prizadevanj, v katerih je sodelovala tudi Amnesty, spremenila kazenski zakonik in končno določila, da je spolni odnos brez soglasja posilstvo. Na fotografiji veselje danske ekipe ob tej dobri novici. Za tako spremembo zakonodaje si prizadevamo tudi v Sloveniji, na strani 11 ali na spletu lahko podpišete peticijo.

PO GLOBALNI SKUPŠČINI

Kot toliko procesov in sestankov v preteklem letu se je tudi sestanek globalne skupščine, letni sestanek predstavnic_kov sekcij AI s celega sveta, zgodil v povsem drugačnem formatu in tudi vsebini kot sprva načrtovano. Sestanek, ki bi sicer trajal tri dni, naj bi zajel tudi sprejem nove šestletne globalne strategije gibanja ter številne odločitve o politikah dela AI.

Med predlogi so, na primer, bile odločitve o delu AI glede državljanske nepokorščine, pobuda o vzpostavitvi politike o obdavčevanju, neenakosti in človekovih pravicah, pa o uporabi nesmrtonosnih orožij med protesti in shodi. Pri teh orožjih gre za to, da niso načrtovana, da bi povzročila smrt, a so njihove posledice vseeno lahko smrtonosne (recimo elektroanalizator ali palica lahko ob nepravilni ali agresivni rabi povzročita smrt). Predvidene so bile tudi nekatere organizacijske teme, kot je prenova načina prispevanja sekcij v globalno blagajno in financiranja sekretariata in sekcij, ki v svojih državah ne morejo zbrati sredstev za lastno delovanje.

Zaradi oddaljenega načina udeležbe se demokratične razprave in oblikovanja končnih odločitev ne bi moglo izvesti, zato se je odločanje skrbilo na najnujnejše postopke, in sicer potrditev poročila blagajnika in poročila gibanja, večina sestanka pa je bila na voljo za dialog med udeleženci, predvsem za vprašanja mednarodnemu odboru. Udeležencem je spregovoril dr. William J. Barber, eden izmed najpomembnejših voditeljev civilne družbe v ZDA in vodja kampanje Poor People's Campaign, prvič pa nas je v vlogi bodoče generalne sekretarke nagovorila Agnès Callamard.

Številne poglobljene vsebinske razprave so se tekom jeseni odvijale skozi tako imenovane strateške laboratorije na temo globalne strategije in globalnega finančnega upravljanja. Udeleževali smo se jih delegati slovenske sekcije – predsednica Sabina Živec, direktorica Nataša Posel in mladinski predstavnik Tadej Kobal. Vse te razprave se bodo nadaljevale v tekočem letu, na letošnji globalni skupščini – ki bo sicer prav tako potekala na oddaljen način – pa bomo o njih tudi odločali.

PROSIMO, PODPRITE NAS V NLB KLIKU

V NLB Kliku je po novem med organizacijami, ki jim lahko nakažete znesek za dobrodelne namene, tudi Amnesty International Slovenije. Podprete lahko **boj proti podnebnim spremembam, učenje mladih o človekovih pravicah, prizadevanje za odpravo spolnega nasilja, skrb za pravice starejših ali splošno prizadevanje za spreminjanje sveta na bolje**. Zahvaljujemo se NLB, ki se je odpovedala proviziji, tako da bo šel celoten znesek za namen, ki vam je najbližji. Veseli bomo vsake pomoči.

AGNÈS CALLAMARD NOVA GENERALNA SEKRETARKA

Za našo novo generalno sekretarko na globalni ravni je bila imenovana dr. Agnès Callamard; položaj bo nastopila 29. marca 2021. Zamenjala bo Kumija Naidooja, ki je zaradi zdravstvenih razlogov odstopil decembra 2019. Vmes organizacijo kot v. d. vodi Julie Verhaar.

Generalna sekretarka je vodja in poglavitna govorka Amnesty International ter izvršna direktorica Mednarodnega sekretariata.

Dr. Callamard ima izjemno kariero v humanitarnem in sektorju človekovih pravic; delala je v različnih nevladnih organizacijah, v akademskem svetu in pri Združenih narodih. Od leta 2016 je Posebna poročevalka ZN za zunajsodne, hitre ali samovoljne usmrčitve, poleg tega je direktorica projekta Globalna svoboda izražanja na Univerzi Columbia. Vodila je raziskave človekovih pravic v več kot 30 državah.

»NE« Z ESČP GLEDE PRAVIC DO VODE

Žal je veliki senat Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) septembra 2020 zavrnil našo pritožbo v primeru dveh romskih družin, ki sta pred tem sodiščem iskali pravico glede dostopa do vode. Družini sta zatrjevali kršitve prepovedi mučenja, nečloveškega ali ponižujočega

ravnanja ali kaznovanja (3. člen) ter kršitev pravice do zasebnega in družinskega življenja (8. člen) Evropske konvencije o človekovih pravicah, saj v nelegalnih romskih naseljih nimata dostopa do osnovnih javnih storitev, kot so pitna voda in sanitarije. Zatrjevali sta tudi diskriminacijo.

Na senat smo se pritožili po prejetju rzsodbe marca 2020, ko sodišče ni ugotovilo kršitev. Država lahko ne glede na odločitev sodišča takoj pristopi k reševanju razmer, kar bi bilo v dobro tako romske kot neromske skupnosti. Življenje brez dostopa do vode in elektrike številnim Romom na JV države zelo otežuje uresničevanje pravic do izobraževanja in zaposlovanja. Več o tem si preberite na www.amnesty.si/romi.

EVINIH TISOČ ČLANOV

Eden najpomembnejših členov našega zbiranja sredstev je **Eva Štangelj**, koordinatorka na projektu Od vrat do vrat. S slovensko Amnesty se je srečala leta 2015 v času študija psihologije, do sredine 2017 je vodila in koordinirala mariborsko ekipo, od sredine 2017 naprej pa je »mama« ljubljanske ekipe rekruterjev.

Njeno delo vključuje izobraževanje rekruterjev, delo z njimi in skrb za njihov napredek, poleg tega pa tudi dejavno pridobiva nove člane. Vse to ji gre odlično. Poseben dosežek ji je uspel pri prepričevanju novih članov_članic: konec lanskega poletja je namreč prepričala svojega jubilejnega 1000. člana!

Za ta izjemni dosežek ji čestitamo in se ji seveda zahvaljujemo. Zaradi takšnih sodelavcev, kot je Eva, lahko počnemo to, zaradi česar smo tukaj.

Kadar ni v službi, Eva obožuje izlete v naravo, dobro hrano in potovanja. Pravi, da ji je čas epidemije dal nov zagon, da se je usmerila k čimbolj razgibanem in polnem življenju, od preizkušanja novih kuharskih receptov do raziskovanja skritih kotičkov. V prostem času tudi rada bere, od kriminalnih in detektivskih romanov do knjig o čuječnosti. Njen moto je: *»Ni pomembno le, KAM potuješ, temveč s KOM in KAJ na svoji poti doživiš.« (M. A.)*

ZA VEČ NOVIC POJDI NA
www.amnesty.si

KORONAVIRUS IN STAREJŠI OGROŽENI PRAVICI DO ZDRAVJA IN ŽIVLJENJA V DOMOVIH ZA STAREJŠE

SKORAJ 60 ODSOTKOV SMRTI BOLNIKOV_BOLNIC S COVIDOM-19 V SLOVENIJI JE V DOMOVIH ZA STAREJŠE, SO JANUARJA POKAZALI URADNI PODATKI.

V slovenski Amnesty že ves čas širjenja koronavirusa in covid-19 razmere spremljamo tudi s posebnim poudarkom na stanovalcih domov za starejše. **Ob dnevu človekovih pravic, 10. decembru, pa smo se v pozivu oblastem povezali s Srebrno nitjo – Združenjem za dostojno starost.** Skupaj smo opozorili, da so bili stanovalke in stanovalci v domovih za starejše že v pomladanskem prvem valu bolezni covid-19 med najbolj prizadetimi skupinami – vključno s sumi glede njihovega neupravičenega triažiranja – oblasti pa so zatajile tudi pri pripravah na drugi val.

GRE ZA ODGOVORNOST OBLASTI, ZAHVALA ZAPOSLENIM V ZDRAVSTVU IN SOCIALNEM VARSTVU

V Amnesty in Srebrni niti smo poudarili, da gre za odgovornost (predvsem zdravstvenih in socialnih) oblasti. Te so z neustreznimi in nezadostnimi pripravami ne le ogrozile človekovi pravici do najvišje stopnje zdravja in do življenja stanovalcev domov za starejše, ampak tudi pravice tam zaposlenih.

Ob tem pa v obeh organizacijah izražamo skrb za zdravje in dobrobit zaposlenih v zdravstvu in socialnem varstvu, ki so že dolge mesece na prvi obrambni liniji.

ZA KATERE PRAVICE GRE?

Gre za človekove pravice:

- do najvišje možne ravni telesnega in duševnega zdravja,
- do življenja,
- do dostojnega življenja,
- do zagotavljanja intimnega in družinskega življenja,
- pravice na delovnem mestu, ko govorimo o zaposlenih v domovih starejših.

OBLASTI MORAJO NUJNO UKREPATI

Med drugim **morajo zagotoviti zunanje enote za izolacijo okuženih stanovalcev socialnih zavodov za vse tiste domove, ki zaradi kadrovskih, tehničnih ali arhitekturnih vzrokov ne morejo učinkovito izvajati rdečih con, ne da bi s tem kršili pravice neokuženih.**

Takoj je treba prenehati **kakršnokoli omejevanje svobode gibanja neokuženim** brez ustrezne odločbe in efektivnega sodnega varstva. Izolacija okuženih pa mora biti izvedena

Foto: Izabek Suncič

»Zelo pozna uvedba hitrih testov, nerazumevanje in prepozno odzivanje na pomanjkanje ustreznega prostora in kadrov v domovih za starejše, nepregledna navodila, prepozna priprava protokolov za zagotavljanje stikov s svojci – vse to kaže na nezadostno skrb pri zagotavljanju pravice do zdravja starejših ljudi. Jasno je, da so starejši najbolj ogrožena skupina, a tudi če upoštevamo pridružene bolezni in visoko starost nekaterih, je število umrlih grozljivo visoko.«

Nataša Posel
direktorica Amnesty International Slovenije

Foto: Mateja Jordovič Potočnik

»V času epidemije so dosedanje pomanjkljivosti skrbi za starejše postale še bolj izrazite. Diskriminacija zaradi starosti je nesprejemljiva, še najmanj na področju zdravstvene oskrbe. Številke o umrlih v domovih starejših so zastrašujoče. Vsi ukrepi morajo biti dobro pretehtani, v sodelovanju s starejšimi in/ali njihovimi bližnjimi. Tudi socialna izolacija starejših je nesprejemljiva. Zato pozdravljamo dobre prakse v domovih starejših ... Oba pristojna ministra pa naj nemudoma podpišeta nove kadrovske normative.«

Biserka Marolt Meden
predsednica Srebrne niti

strokovno in v dostojnih razmerah. Zelo pomembno je tudi, da oblasti nemudoma – in v sodelovanju z vsemi deležniki – spremenijo kadrovske in druge normative.

BREZ OBISKOV LAHKO HUDE POSLEDICE ZA DUŠEVNO ZDRAVJE

Tako Srebrna nit kot slovenska Amnesty smo oblasti pred tem že ločeno, ob dnevu človekovih pravic pa še skupaj pozvali, naj se **takoj pripravijo ustrezni protokoli za zagotavljanje obiskov in stikov stanovalcev socialnih zavodov z bližnjimi, vključno z zagotovitvijo celostne osebne zaščitne opreme za stike z okuženimi**. Manko osebnih in socialnih stikov ima posledice na pravico do najvišje možne ravni duševnega zdravja.

Celostne smernice za obiske v socialnih zavodih in zdravstvenih institucijah morajo temeljiti na človekovih pravicah stanovalcev in bližnjih. Zagotoviti morajo varnost pred vnosom okužb za vse, vključno z osebjem, ter biti cenovno dostopne.

VNOVIČEN POZIV V SISTEMSKEMU NADZORU

Kot že velikokrat prej smo v skupni izjavi ob dnevu človekovih pravic spet pozvali tudi **k izvedbi sistemskega nadzora** nad ravnanjem vpletenih v trižiranje še neokuženih stanovalcev domov za starejše v prvem valu epidemije.

Stanovalci, njihovi sorodniki in celotna javnost moramo dobiti **zagotovila**, da do tega več ne prihaja, da so bili vloži listi za vse umaknjeni ter **da vsak oboleli v domu za starejše dobi možnost do najboljše možne zdravstvene oskrbe, ki je v Sloveniji na voljo**. Pomembno je raziskati, ali je zaradi pomladanskih navodil ministrstva glede tega prišlo do nepotrebnega trpljenja ali celo smrti ljudi, ter zagotoviti odgovornost.

POSLEDICE DOLGOTRAJNEGA ZAPOSTAVLJANJA

Epidemija je izostrila že tako slabo stanje zaradi dolgoletnega nedelovanja oblasti na področju zagotavljanja dolgotrajne oskrbe, ustreznih kadrovskih in drugih normativov, gradnje domov oz. drugih bivalnih enot in na splošno ustvarjanja pogojev za dostojno življenje starejših. To se kaže tudi v več kot 15-letnem »sprejemanju« zakona o dolgotrajni oskrbi, ki bi lahko razrešil najbolj kritična področja, a je vsem vladam zmanjkalo volje za najbolj ranljive.

VEČ O VSEH NAŠIH POZIVIH IN AKTIVNOSTIH NA WWW.AMNESTY.SI/STAREJSI-LJUDJE.

4 evropske raziskave Amnesty pokazale kršitve pravic starejših

Velika Britanija: Slabi in nepremišljeni ukrepi oblasti, ki so stanovalce domov množično pošiljale iz bolnišnic nazaj v domove, da bi ohranile bolnišnične kapacitete. Pogosto so s tem dodatno razširile covid-19.

Belgija: Oblasti so domove za starejše pretvorile v nekatrške improvizirane bolnišnice in omejile socialne stike. Bolnišnične kapacitete pa so ostajale neizkoriščene. Težava je bila tudi v nezadostnem testiranju in slabi pripravljenosti na uporabo zaščitne opreme.

Španija: Situacijo so zelo poslabšale posledice desetletja ostrih varčevalnih ukrepov v zdravstvu. V prvem valu epidemije sploh ni bilo na voljo dovolj zaščitne opreme in testiranje za zdravstveno osebje. Stanovalci domov za starejše so bili odrezani od zdravstvene pomoči, saj so oblasti ščitile predvsem bolnišnične kapacitete, domove pa zaprle tudi za stike s svojci. Grozljivo stanje ilustrira tudi visok delež smrti med zdravstvenim osebjem.

Italija: Tudi tu je Amnesty ugotovila kršitve pravice do življenja, pravice do zdravja in prepovedi diskriminacije na podlagi starosti. Položaj je zapletalo zaprtje domov, omejitve stikov, neredno testiranje osebja in stanovalcev in varovanje bolnišničnih kapacitet. Obolele stanovalce domov so vračali iz bolnišnic v domove za starejše, pri čemer domovi niso prilagojeni ali pripravljeni za naslavljanje epidemije nalezljive bolezni.

Več o poročilih, ki so izšla jeseni in decembra 2020: [www.amnesty.si/starejsi-covid-19-evropa](http://WWW.AMNESTY.SI/starejsi-covid-19-evropa).

KRITIČNO JAVNO UDEJSTVOVANJE VAROVANJE PRAVNE DRŽAVE S PRAVNO MREŽO

ŠTIRI NEVLADNE ORGANIZACIJE – AMNESTY INTERNATIONAL SLOVENIJE, PRAVNO-INFORMACIJSKI CENTER NEVLADNIH ORGANIZACIJ - PIC, ZAVOD ZA KULTURO RAZNOLIKOSTI (OPEN) IN DANES JE NOV DAN – SMO JANUARJA 2021 USTANOVILE PRAVNO MREŽO ZA VARSTVO DEMOKRACIJE.

Pobudi, ki ima dva dela – spletno platformo (**pravna-mreza.si**) in mrežo visoko usposobljenih pravnikov in odvetniških pisarn – so se pridružili tudi zaskrbljeni posamezniki. Posameznikom_cam in organizacijam, ki se zaradi nenasilnega javnega delovanja znajdejo v postopkih, bo Pravna mreža za varstvo demokracije zagotavljala **podporo pri uporabi pravnih sredstev za izpodbijanje postopkov in praks, ki so nezakoniti, protiustavni in nedemokratski.**

Pripravljali bomo tudi pravna mnenja, stališča in pozive, ki bodo namenjeni varovanju demokratične, odprte, svobodne in solidarne družbe.

POZIV DRŽAVNEMU TOŽILSTVU, NAJ ZAHTEVA RAZVELJAVITEV PRAVNOMOČNIH ODLOČB O PREKRŠKIH

Prvi tak korak mreže predstavlja javni poziv Vrhovnemu državnemu tožilstvu RS, naj zahteva razveljavitev pravnomočnih odločb o prekrških, ki so bile izdane na podlagi neveljavnih predpisov.

Za kaj gre? Slovensko ustanovno sodišče je decembra 2020 ugotovilo, da način podaljševanja ukrepov za preprečevanje širjenja epidemije covid-19 s sklepi, ki niso objavljeni v Uradnem listu RS, ni skladen z ustavo.

Predpisi, ki so bili podlaga za izdajo številnih odločb o prekršku, tako niso bili veljavni. Tožilstvo smo zato pozvali, naj nameni vse napore v vložitev **zahteve za varstvo zakonitosti** zoper te odločbe.

Taka zahteva se je po pregledu razpoložljivih pravnih sredstev pokazala za eno redkih pravnih sredstev, ki je v teh primerih na voljo. Argumentacije je taka: Državno tožilstvo lahko vloži zahtevo po uradni dolžnosti ali na pobudo prizadete osebe zoper vsako pravnomočno odločbo, če je kršen zakon o prekrških ali predpis, ki določa prekršek. Ker predpisi, ki so bili podlaga za izdajo odločbe o prekršku, niso bili veljavni, je zoper odločbo o prekršku možno vložiti zahtevo za varstvo zakonitosti.

Ministrstvo za pravosodje po oceni mreže zmotno meni, da argumentacija iz decembrske odločitve ustavnega sodišča ne velja za vse akte, ki niso bili objavljeni v Uradnem listu RS, ter da bi bilo »širjenje te odločitve na vračanje vseh že plačanih glob v tem trenutku preuranjeno«. Glede na to ni pričakovati, da bi ministrstvo oblikovalo sistemsko rešitev. Za varovanje pravne države je zato nujna proaktivna drža državnega tožilstva. Nujno je, da se nepravno stanje, ki ga je povzročila država, pripozna, nezakonito plačane globe pa vrnejo.

**Pravna mreža
ZA VARSTVO
DEMOKRACIJE**

**Pravno mrežo
za varstvo
demokracije smo
ustanovili zato, da
zmanjšamo razliko
v razpoložljivih
finančnih in
pravnih sredstvih
med državo in
posamezniki,
ki se borijo za
človekove pravice
in demokratične
vrednote.**

**Več informacij o tem
– tudi o bodočem odzivu
tožilstva – najdete na
pravna-mreza-si.**

Foto: Borut Krajnc, Mladina

Dr. Aleša Črnič, univerzitetnega profesorja, pripadnika posebne policijske enote v polni zaščitni opravi odnosa z ljubljanskega Trga republike, potem ko je tam na protestu 19. junija 2020 bral iz slovenske ustave. To je bilo neposredno **nenasilno dejanje državljanske nepokorščine**, ki ga je takrat izpeljalo še 27 ljudi, ki so bili med seboj na primerni varnostni razdalji. Vse so odstranili in tudi popisali, večina jih je dobila plačilni nalog zaradi kršenja zakona o varstvu reda in miru, ker so prestopili ograjo na Trgu republike in tam brali ustavo.

V slovenski Amnesty smo obsodili omejevanje dostopa do simbolno pomembnega Trga republike. »Žalosti nas, da oblasti brez pravega razloga z vidika nujnosti ali sorazmernosti blokirajo dostop do Trga republike pred parlamentom, ki je simbolno – z vidika zdravstvenih varnostnih ukrepov pa tudi praktično – izjemno pomemben prostor,« je opozorila naša direktorica Nataša Posel.

PRAVICA DO PROTESTA

Ljudje so v Sloveniji v zadnjih mesecih prejeli globe za različne aktivnosti, med drugim tudi v povezavi s sodelovanjem na mirnih protestih. V slovenski Amnesty smo se ves čas odzivali na omejevanje svobode zbiranja in svobode izražanja (več o tem najdete na www.amnesty.si/odzivanje-ais-koronavirus, pa tudi v prejšnji številki Akcije, ki je na voljo tudi na spletu: www.amnesty.si/revija-akcija.html). Na spletu smo objavili tudi pogosta vprašanja in odgovore glede pravice do protesta (www.amnesty.si/vprasanja-in-odgovori-pravica-do-protesta). V nadaljevanju le nekaj kratkih točk.

Mirni protesti so nujni, temeljni vidik svobodno delujočih in demokratičnih družb. V skladu z 21. členom Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah se od držav ne pričakuje le pasivno dovoljevanje mirnih zbiranj, ampak da taka zbiranja aktivno omogočajo.

Pravica do svobode mnenja in izražanja je tudi kolektivna pravica, ki se nanaša tudi na različne oblike množičnih demonstracij.

Pravilo je, naj ni splošnih prepovedi zborovanj/zbiranj. Vsako zborovanje bi bilo treba oceniti na podlagi konkretnega primera, omejitve pa so lahko naložene le do take mere, kot je potrebno in sorazmerno za doseganje legitimnega cilja.

Policija si mora pri varovanju zborovanj prizadevati za preprečevanje konfliktov skozi dialog in mediacijo ter poskrbeti, da se minimalizirajo in mirno razrešijo konflikti, do katerih prihaja. Fizični izgled (oprema, številčnost) in odnos policije ne sme biti grozeč, da se ne bi po nepotrebnem podžigalo napetosti.

Pravica do mirnega zbiranja se nanaša tudi na mirna **dejanja državljanske nepokorščine** ali nenasilna direktna dejanja.

To, kako vlade tolerirajo njim nenaklonjena stališča ali kritične glasove, je pogosto dober pokazatelj, kako obravnavajo človekove pravice na splošno.

POSTOPEK VLAGANJA PRITOŽBE ZOPER DELO POLICISTOV

Javnost mora imeti zaupanje, da policija delo opravlja zakonito, strokovno in upošteva človekove pravice, pa tudi, da takoj in učinkovito ukrepa ob sumih prekoračitve policijskih pooblastil. V Sloveniji lahko pritožbo zoper delo policista vložite v 45 dneh od dneva, ko naj bi vam z dejanjem ali opustitvijo dejanja pri opravljanju policijskih nalog kršil človekove pravice ali temeljne svoboščine (več: www.gov.si/zbirke/storitve/pritozbe-nad-policisti).

Državljska nepokorščina so različna dejanja, kot so shodi, demonstracije, protesti s sedenjem na nekem mestu in druge taktike, katerih namen je doseči spremembo z uporabo motečih dejanj z neposrednimi in nenasilnimi sredstvi, pogosto z zavestnim kršenjem zakona. Kadar so taka dejanja izvedena na nenasilen način, bi morala biti zaščitena v skladu s pravicama do svobode izražanja in mirnega zbiranja.

Foto: Borut Krajnc, Mladina

Protest proti nenapovedani deložaciji Roga. 19. januar 2021, Ljubljana.

DEFINICIJA KAZNIVEGA DEJANJA POSILSTVA

NADALJUJEMO BOJ ZA »JA POMENI JA«

PRAVOSODNO MINISTRSTVO PRIPRAVLJA SPREMEMBE KAZenskega ZAKONIKA V DELU, KJER JE OPREDELJENO POSILSTVO. A NJIHOV TRENUTNI PREDLOG NE DOSEGA SODOBNIH STANDARDOV ZAŠČITE ŽRTVE, KOT JIH IMAJO ŽE ŠTEVILNE DRŽAVE PO EVROPI.

Že nekaj časa v slovenski Amnesty izvajamo kampanjo za spremembo kazenskega zakonika v delu, ki opredeljuje spolno nasilje. Pri tem **sodelujemo tudi z drugimi nevladnimi organizacijami, s katerimi si prizadevamo za to, da bi v naši zakonodaji prepoznali, da je spolni odnos brez privolitve posilstvo.**

Nasprotno s tem slovenski kazenski zakonik zdaj dejanje posilstva dojema kot kaznivo samo, če storilec uporabi nasilje, grožnje ali prisilo. Taka opredelitev je znana kot **model prisile**, ki krši mednarodno pravo, je škodljiv za žrtve in povsem zastarel.

Ministrstvo za pravosodje je že pred časom napovedalo, da bo to spremenilo, prejšnja pravosodna ministrica se je javno zavzemala za model »ja pomeni ja«, a žal tudi pod njenim vodstvom ustrezne spremembe zakonodaje niso bile poslani v državni zbor. Trenutno pa je predlog ministrstva v smeri modela »ne pomeni ne« (model veta), ki ni zadosten.

»JA POMENI JA«, »NE POMENI NE« ... KAJ TO SPLOH POMENI?

V modelu »ja pomeni ja« zakonodaja jasno določi, da je nujno, da **oseba v spolni odnos prostovoljno in izrecno privoli** (z besedami ali dejanji). Drugače povedano: vsaka oseba se sama odloči, ali je pripravljena na in si želi spolni odnos. In če niste prepričani, ali si tudi vaš_a spolni_a partner_ka želi spolnega odnosa? Preprosto vprašajte in preverite. Ker če ni privolitve, gre za posilstvo!

Po modelu »ne pomeni ne« pa mora žrtev posilstva oz. spolnega napada aktivno izraziti nasprotovanje (izraziti ne). Zakaj to ni v redu?

- Ker nas ne sme zanimati, ali je oseba rekla »ne«, temveč, ali je rekla »da«.
- Sodni postopek, ki je za preživele spolnega nasilja zelo težek, v taki ureditvi še naprej nesorazmerno breme nalaga žrtvam. Te morajo dokazovati, da so se upirale in kako zelo so se upirale. V modelu »ja pomeni ja« pa mora obdolženec posilstva pojasniti, kako je pridobil soglasje in zakaj je verjel, da je druga oseba privolila.
- Model »ne pomeni ne« vzdržuje škodljivo idejo, da so ženske in dekleta* ves čas na voljo za spolnost. Da imajo torej drugi ljudje »pravico« do njihovih teles, razen če izrecno rečejo »ne«.

Prosimo, podpišite peticijo in skupaj dosežimo uzakonitev »ja pomeni ja«. Zakonodaja ni edina pomembna za spremenjena stališča v družbi, je pa vsekakor nepogrešljiva!

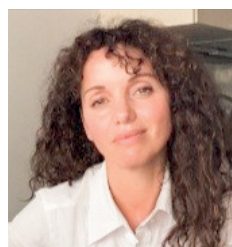
** Po zbranih podatkih je večina žrtv posilstev ženskega spola. Žrtve pa so tako cis kot transspolne ženske kot tudi osebe drugih spolov ali nebinarne osebe.*

*** #samoJApomeniJA** je skupna kampanja slovenske Amnesty, Društva za nenasilno komunikacijo (DNK), Društva SOS telefon za ženske in otroke - žrtve nasilja in Pravno-informacijskega centra nevladnih organizacij. DNK je za kampanjo pridobil sredstva Active Citizens Fund; njen del je tudi pridobivanje izjav podpore znanih ljudi v video obliki. Kdo vse je sodeloval, si preberite na drugi strani.

Iceland
Liechtenstein **Active**
Norway **citizens fund**

Podprto s sredstvi Programa ACF v Sloveniji 2014-2021.

Več: www.amnesty.si/zakonodaja-posilstvo-evropa-2020

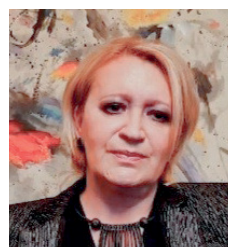
Metka Albreht.

Tilen Artač.

Ivjana Banič.

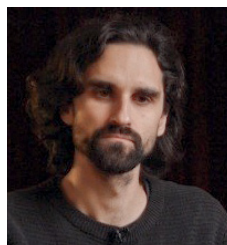
Ksenija Benedetti.

Violeta Bulc.

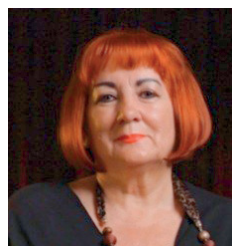
Janez Cerar.

Iztok Koren.

Jure Natek.

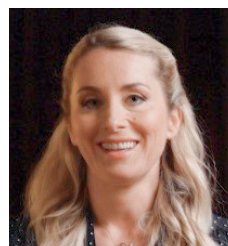
Vlasta Nussdorfer.

Ana Pavlič.

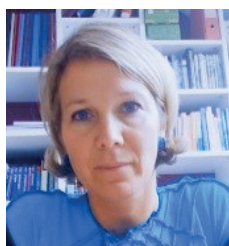
Nataša Pirc Musar.

Tanja Postružnik Koren.

Ana Raščan.

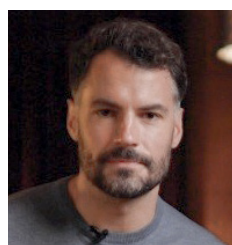
Tanja Repič Slavič.

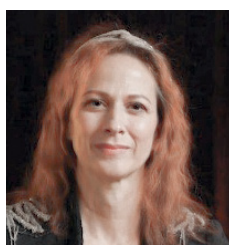
Eva Strmljan Kreslin.

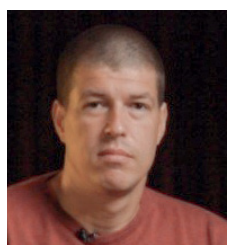
Polona Strnad.

David Urankar.

Nika Veger.

Goran Vojnovič.

Jasna Zakonjšek.

Teh 20 ljudi se je odzvalo na povabilo kampanje #samoJApomeniJA* ter posnelo izjavo podpore za model »ja pomeni ja«: **Metka Albreht**, stilistka in kostumografka; **Tilen Artač**, glasbenik in televizijska osebnost; **Ivjana Banič**, radijska voditeljica in podjetnica; **Ksenija Benedetti**, predavateljica za poslovno komuniciranje in protokol; **Violeta Bulc**, nekdanja Evropska komisarka; **Janez Cerar**, civilna iniciativa Dovolj.je; **Iztok Koren**, glasbenik iz skupina Širom; **Jure Natek**, športnik; **Vlasta Nussdorfer**, nekdanja varuhinja človekovih pravic in svetovalka predsednika republike; **Ana Pavlič**, programska direktorica Inštituta za proučevanje enakosti spolov Maribor; **dr. Nataša Pirc Musar**, odvetnica; **Tanja Postružnik Koren**, televizijska ustvarjalka; **Ana Raščan**, voditeljica, igralka in novinarka; **prof. dr. Tanja Repič Slavič**, zakonska in družinska terapevtka; **Eva Strmljan Kreslin**, direktorica javnega zavoda Mala ulica; **Polona Strnad**, vodja odnosov z javnostmi na Inštitutu Jožef Stefan; **David Urankar**, televizijski voditelj in model; **Nika Veger**, bloggerka; **Goran Vojnovič**, pisatelj in režiser; **Jasna Zakonjšek**, odvetnica (po abecednem redu priimkov, od leve proti desni).

Obiščite www.amnesty.si/znane-osebe-za-ja-pomeni-ja za povezavo na izjave.

PODPISIŠTE PETICIJO ZA PRAVOSODNO MINISTRSTVO, K PODPISU POVABITE ŠE DRUGE!

Peticijo lahko podpišete tudi na spletu: www.amnesty.si/samojapomenija.

Spoštovani! Prosim vas, da čim prej spremenite definicijo posilstva v kazenskem zakoniku po modelu »ja pomeni ja«. Skrbi me, da je trenutni predlog ministrstva model »ne pomeni ne«. Tak pristop ni zadosten za celovito zaščito žrtev oz. preživelih spolnega nasilja. Poleg tega utrjuje škodljive predstave, da so ljudje ves čas na voljo za spolnost, razen če izrecno rečejo ne. Zakoni so podlaga obnašanju in stališčem ljudi: Slovenija mora v zakonu jasno opredeliti, da je spolni odnos brez privolitve posilstvo. Ob tem mora tudi nedvomno določiti, da molk ali odsotnost »ne« ne predstavlja privolitve (soglasja).

IME IN PRIIMEK	PODPIS	E-NASLOV *	Prejemanje Emnesti: označite!*	Informacije o peticiji: označite!*

* E-naslov potrebujemo le, če želite prejemati brezplačno e-glasilo Emnesti (pošiljamo nekajkrat mesečno, odjavite se lahko kadarkoli) ali informacije o tem, kaj se dogaja s to akcijo. Označite, kaj od tega (eno ali drugo ali oboje) bi želeli!

KOMUNIKACIJA NA SPLETU

POSLEDICE STRUPENEGA GOVORA

KAKO KOMUNICIRAMO NA SPLETU, TAKO V SPLETNIH MEDIJAH KOT NA DRUŽBENIH OMREŽJIH, VPLIVA NA ČLOVEKOVE PRAVICE DRUGIH.

Sodobni načini komunikacije so lahko pomembno orodje boja za človekove pravice in za njihov napredek. Olajšujejo izmenjavo mnenj in različnih idej ter omogočajo učinkovito povezovanje z drugimi in s tem tudi mobilizacijo za spremembe. Je pa še druga, senčna plat medalje, ko ta »lahkost« komunikacij in možnost anonimnosti privede bodisi do sovražnega govora (ki je in mora biti kazensko pregonljiv) ali pa »strupenega« govora, ki sicer ne izpolnjuje kriterijev za sovražni govor, ima pa lahko hude posledice za človekove pravice ljudi, ki so njegova tarča.

SVOBODA IZRAŽANJA IN SOVRAŽNI GOVOR

Svoboda izražanja je zelo pomembna pravica. Naš glas je pomemben in pravico imamo, da povemo, kaj mislimo, delimo informacije in zahtevamo boljši svet. Pravico imamo tudi, da se bodisi strinjamo bodisi ne strinjamo s tistimi na oblasti ter ta svoja mnenja povemo na mirnih protestih (ali pa v digitalnem svetu). Ta naša svoboda je **lahko legitimno omejena**, a te omejitve morajo biti v skladu z mednarodnim pravom človekovih pravic, vključno s tem, da morajo imeti zakonit namen, so predvidene z zakonom in so nujne in sorazmerne.

V tem primeru govorimo o nezakonitem **sovražnem govoru**. V pravni jezik se ta pojav »prevede« s pojmom hujskanje oz. razpihovanje. Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah, ki zavezuje tudi Slovenijo, določa, da mora biti z zakonom prepovedano »vsako hujskanje k nacionalnemu, rasnemu ali verskemu sovraštvu, ki bi pomenilo spodbujanje k diskriminaciji, sovražnosti ali nasilju.« **Slovenski kazenski zakonik kriminalizira javno spodbujanje ali razpihovanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti**, ki temelji na narodnostni, rasni, verski ali etnični pripadnosti, spolu, barvi kože, poreklu, premoženjskem stanju, izobrazbi, družbenem položaju, političnem ali drugem prepričanju, invalidnosti, spolni usmerjenosti ali katerikoli drugi osebni okoliščini. Kaznivo dejanje je med drugim tudi javno širjenje ideje o večvrednosti ene rase nad drugo.

POSLEDICE »RAZLIVANJA STRUPA«

Zakoni in politike, namenjeni pregonu sovražnega govora, morajo biti natančno oblikovani, da ne pripeljejo do nezakonite cenzure, vključno celo cenzure prav tistih skupin, ki jih skušajo zaščititi. Pravila ne smejo biti preveč nejasna, ampak morajo biti dovolj natančna, da ljudje vedo, kako naj ravnajo.

Osnovno dolžnost zagotavljanja človekovih pravic imajo oblasti in pomembno je, da poskrbijo ne le za ustrezno zakonodajo, ampak tudi za kampanje osveščanja, katerih namen je preprečevanje diskriminacije in odpravljanje sovražnega govora. Predvsem pa je tudi nujno, da so nosilci oblasti in ljudje v politiki sami zgled, da svoja stališča predstavljajo tako, da ne diskriminirajo ali kršijo človekovih pravic – ali celo spodbujajo ali hujskajo k nasilju. In seveda, da odgovarjajo, če to vseeno storijo. V zvezi s tem preberite tudi uvodnik naše direktorice v tej reviji.

V okviru projekta »(Od)govor – Zoperstavljanje sovražnemu govoru v Jugovzhodni Evropi: Učenje in delovanje proti sovražnemu govoru na spletu«, ki ga koordinira Mirovni inštitut, med partnerji pa je tudi ljubljanska Fakulteta za družbene vede, je bila izpeljana raziskava, katere rezultate so zbrali v publikaciji **Sovražni narativi v spletnih medijih in spletni komunikaciji v Sloveniji**. Analizirali so sovražne narative proti štirim tarčnim skupinam (begunci, politična opozicija, novinarji, LGBTQI) na RTV Slovenija in strankarski Nova24TV ter družbenih omrežjih Facebook in Twitter.

V zaključku publikacije, ki je objavljena na www.mirovni-institut.si, sta avtorja Ajda Šulc in Iztok Šori zapisala: »Na eni strani je razprava na RTV Slovenija, četudi vsebuje sovražne narative, večinoma sorazmerno kulturna, medtem ko so tako članki, predvsem pa komentarji na portalu Nova24TV izrazito vulgarnejši, neposredno izražajo sovraštvo in celo pozivajo k nasilju nad tarčnimi skupinami. Glede na pregled značilnosti poročanja predvsem Nova24TV lahko sklepamo, da je bil eden od vzvodov za odkrito sovraštvo v komentarjih verjetno tudi način, kako je sporočilo dostavljeno v članku, ki lahko to sovraštvo dodatno izzove, po drugi strani pa zagotovo tudi dejstvo in zavedanje komentatorjev, da so komentarji na RtvSlo.si moderirani in omejeni, medtem ko na portalu Nova24TV ni zaznati, da bi sovražne komentarje odstranjevali.«

BEGUNCI, MIGRANTI IN EU ŽIVOTARJENJE NA PRAGU EU

V SENCI COVIDA-19 SE NADALJUJE TRAGIKA LJUDI, KI SE PRED PREGANJANJEM, OBOROŽENIMI SPOPADI IN POMANJKANJEM ZATEKAJO V EVROPO. KER ZA TO PRAKTIČNO NIMAJO ZAKONITIH IN VARNIH MOŽNOSTI, NA POTI TVEGAJO TUDI ŽIVLJENJA.

Evropska komisija je septembra 2020 predstavila nov migracijski pakt, ki so ga napovedovali kot svež začetek. V resnici se zdi, kot je v našem imenu komentirala vodja pisarne Amnesty International za evropske institucije Eve Geddie, »kot poskus, da se nameni novo preobleko sistemu, ki že leta ne deluje.« V Amnesty smo sicer pozdravili zavezo, da se bo izvajal monitoring zlorab na mejah. A to ne popravi tega, da pakt normalizira pridržanja ter se zanaša na odvrčanje, zadrževanje v begunskih kampih in sodelovanje z vladami, ki so odgovorne za zlorabe. Pakt tako niti ne bo olajšal trpljenja na tisoče ljudi, ki iščejo varnost v Evropi, niti ne bo zagotovil podpore državam, v katere ljudje v iskanju varnosti prispejo najprej.

V BIH NOVA ZIMA IN STARE MUKE V LEDENIH TEMPERATURAH

Na hude posledice tega, da EU ne razvije ambicioznega načrta za varne in zakonite poti do varnosti ter trajnih, humanih in vzdržnih pristopov k migracijam, smo v Amnesty januarja letos na primeru BiH opozorili skupaj z Jesuit Refugee Service Europe, Médecins du Monde Belgique in Refugee Rights Europe.

»Za večino ljudi, ki so v izjemno nizkih januarskih temperaturah v BiH spali na prostem, so na voljo nastanitve. Kar manjka, je politična volja, da se to zgodi,« je dejala Geddie. Nujne so sistemske rešitve in sprememba politik EU, ki z utrjevanjem meja povzroča te humanitarne krize na svoji periferiji.

To med drugim pokaže podatek, da je EU v zadnjih treh letih BiH zagotovila 88 milijonov evrov pomoči, da bi ta okrepila svoje kapacitete upravljanja migracij. Kljub temu v tej državi niso našli ustreznih prostorov za nastanitev migrantov in iskalcev azila, prevzeli celovite odgovornosti za upravljanje obstoječih kampov (nastanitev) ali zagotovili minimalne zajamčene podpore ljudem, ki so obtičali v tej državi. V začetku januarja je bilo v nevarno mrzlih razmerah v BiH okoli 2500 ljudi brez osnovne namestitve.

PO PRITOŽBI AMNESTY PREISKAVA EVROPSKE VARUHNJE

Boljša novica pa je novembra 2020 prišla iz pisarne Evropske varuhinje človekovih pravic. Po naši pritožbi so napovedali odprte preiskave glede morebitnega neuspeha Evropske komisije pri zagotavljanju tega, da bi hrvaške oblasti pri izvajanju mejnih operacij, usmerjenih na migrante in begunce ter plačanih s sredstvi EU, spoštovale temeljne pravice.

»S tem, da je še naprej financirala mejne operacije in dala zeleno luč za pristop Hrvaške Šengenskemu območju, Evropska komisija ni opravila svoje dolžnosti nadzora nad tem, kako se uporablja pomoč EU. Tako je poslala nevaren signal, da se lahko očitne kršitve človekovih pravic nadaljujejo, ne da bi se ob tem zastavljala vprašanja,« je dejala Geddie.

AKTUALNO V SLOVENIJI

SPREMEMBE ZAKONODAJE:

Borimo se proti spornim rešitvam, ki jih je vlada pripravila v okviru sprememb zakonov o tujcih in o mednarodni zaščiti. Pri spremembah zakona o tujcih skuša vlada ponovno uvesti ureditev, ki jo je ustavno sodišče že razglasilo za neustavno. Predlaga namreč poseben pravni režim (*kompleksna kriza na področju migracij*), na podlagi katerega želi omejevati pravico do azilnega postopka in pri tem zaobiti ustavno sodišče.

NOVO! Italijansko sodišče je januarja odločilo, da je predaja slovenskim organom po sporazumu med Slovenijo in Italijo v nasprotju z italijansko ustavo in Listino EU o temeljnih pravicah. Naložilo je notranjemu ministrstvu, da tožniku dovoli vstop v Italijo in sprejme njegovo prošnjo za azil. Take predaje med državama, je menilo, ne morejo potekati brez izdaje odločbe, zoper katero je mogoče sodno varstvo.

KOBALT

ODGOVORNE DOBAVNE VERIGE

REVOLUCIJA BATERIJ BO POMAGALA PRI SPOPADANJU S PODNEBNO KRIZO. OD TEGA MORAJO IMETI KORIST TUDI RANLJIVE SKUPNOSTI, NA OBMOČJU KATERIH SO RUDNINE, KOT JE KOBALT.

Novembra 2019 sem bil* s predstavniki mednarodnih podjetij, ki pridobivajo kobalt ali ga potrebujejo za svoje izdelke, v »svetovni prestolnici kobalta«, rudarskem mestu Kolwezi v Demokratični republiki Kongo. Preverjal sem, kako se oblasti skupaj s predstavniki civilne družbe in nekaterimi rudarskimi podjetji trudijo rešiti težave, povezane z neregulirano obrtno rudarsko dejavnostjo. Velik del kobalta, proizvedenega v DR Kongu, se izkoplje ročno, pogosto v zelo nevarnih razmerah in velikokrat to delo opravljajo otroci. To ni obrobna težava, saj kar 10 odstotkov celotne svetovne oskrbe s tem mineralom, potrebnim za izdelavo baterij, prihaja iz takega obrtniškega rudarjenja. V DR Kongu se z ročnim rudarstvom ukvarja več kot milijon ljudi, samo na območju Kolwezija je okoli 150.0000 »ročnih« rudarjev.

Videl sem, da je bil od leta 2016 dosežen določen napredek. Nekateri akterji poskušajo zmanjšati nevarnosti, povezane z ročnim (obrotniškim) rudarstvom, in ga urediti bolj trajnostno. Vlada gradi trgovsko središče, kjer bo, tako zatrjuje, trgovanje preglednejše, rudarji pa bodo dobili pošteno plačilo. Katoliška dobrodela organizacija Good Shepherd Sisters je odprla šole za tisoče ranljivih otrok.

Po drugi strani smo ob meji nekega industrijskega rudnika opazili približno 50 otrok, večinoma fantov, starih med 8 in 15 let, ki so nosili vreče. Izgledalo je, da so namenjeni nabirati z rudo bogate kamnine po nasipih odpadnega peska in kamenja znotraj območja rudnika. Drugi otroci so sedeli ob cesti in nagnjeni okrog vedra izpirali kamnine s kobaltom. Rudnik je bil le delno ograjen in varovan, čeprav leži ob gosto naseljenih soseskah. Videli smo tudi skupino nekaj sto ljudi, zbranih nekaj metrov visoko na pobočju rudnika, medtem ko so buldožerji z vrha hriba potiskali zemljo in balvane čez rob. Te skale so nevarno drsele navzdol proti odraslim in otrokom, ki so z žaklji v rokah ignorirali nevarnost in zbirali padajoče kamenje, v upanju, da bo vsebovalo sledi dragocene kovine.

PODJETJA PRED ODLOČITVIJO

V svetu se vedno bolj krepi zavedanje, da so podjetja odgovorna za spoštovanje človekovih pravic v svojih globalnih operacijah in dobavnih verigah. Ta odgovornost je določena v **Smernicah ZN za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu**. Med drugim ta določajo, da mora podjetje pri svojem poslovanju zagotoviti spoštovanje človekovih pravic, tudi če država, v kateri podjetje deluje, nima potrebnega regulativnega okvira ali če ne more ali noče uveljaviti zakonodaje za zaščito pred zlorabami.

Nekatera podjetja pa se raje odločajo kar za prekinitve vezi s proizvajalci, ki dobavljajo ročno pridobljeni kobalt. Ta pristop ima več težav, tudi to, da je glede na situacijo na terenu težko resnično poskrbeti, da ta kobalt ne vstopa v njihove dobavne verige. Poleg tega veliki rudniki niso nujno bolj etični kot ročni, zaustavitev nakupa kobalta iz ročnih virov pa bi še poslabšala življenja ljudi, ki jim je to edini vir preživetja.

Namesto da odidejo drugam, bi bilo bolje, da bi proizvajalci tehnoloških naprav in električnih vozil, ki že leta z zaprtimi očmi kupujejo baterije, ki vsebujejo kobalt iz DR Konga, spodbujali trajnostne rešitve za izziv nereguliranega ročnega rudarjenja.

** To je zelo skrajšana verzija članka Marka Dummetta iz Amnesty, ki ga je prevedel Janez Kozamernik. Celoten članek v slovenščini si preberite na www.amnesty.si/kobalt.*

»Tega nista počela zaradi zabave. Govorila sta, da je zelo nevarno. To je delo znoja in trpljenja.«

Micheline Ilunga (ni njeno pravo ime). Oba njena sinova, ki sta začela ročno rudariti v starosti 15 let, sta umrla v zrušenju podzemnega predora, skupaj še z najmanj 40 drugimi rudarji.

Leta 2016 je Amnesty objavila poročilo o ročnem rudarjenju kobalta in kršitvah človekovih pravic v DR Kongu. Na fotografiji naša ekipa prostovoljcev, ki je v zvezi s tem organizirala zbiranja podpisov pod peticijo velikim globalnim podjetjem.

PODKAST Z ZGODBAMI NAŠEGA DELA V ZAKULISJU NAŠIH RAZISKAV

V AMNESTY INTERNATIONAL SMO PRIPRAVILI SERIJO PODKASTOV »WITNESS FROM AMNESTY INTERNATIONAL«. V NJIH PREDSTAVLJAMO DELO NAŠIH EKIP, KI RAZISKUJEJO KRŠITVE ČLOVEKOVIH PRAVIC IN SE ODZIVAJO NA KRIZE. TO JIH POPELJE V NAJBOLJ NEVARNE IN NESTABILNE KRAJE SVETA.

DETEKTIVSKO DELO RAZISKOVALNIH EKIP V ŠESTIH EPIZODAH

Epizoda Party o deset tisočih ljudeh, ki so »izginili« v Siriji.

Nicolette Waldman: »Skoraj vsakdo, ki ga v Siriji aretira vlada, izgine ... To je njihov način delovanja ... da aretirajo in potem povsem odrežejo vse stike. In zdelo se mi je, kot da skoraj ne bi bilo družine, s katero smo se usedli, celo povsem naključno v baru ali v begunskem kampu, ki ne bi poznala koga, ki je izginil.«

Epizoda Pleasant Island o otoku Nauru, kamor avstralska vlada strpa prosilce za azil.

Anya Neistat: »Zgodba za zgodbo ... veliko otrok. Oče, ki mu je žena umrla v Afganistanu in je bil tam z dvema od svojih majhnih fantov, ki sta bila res ... zlasti eden ... v povsem samomorilni stiski. Vse je poskusil, da bi se ubil. Ne jé, skuša se utopiti v oceanu. Skuša si porezati dlan. Povsem noro je. Brutalnost je bila prav neverjetna.«

Epizoda The Road o grozljivem ravnanju z etnično skupino Rohing v Mjanmarju in njihovem obupanem begu na varno.

Tirana Hassan: »Del mene je govoril, saj to ne more biti res, to je preveč temno in nasilno. Ves čas sem morala postavljati vprašanja, to je moja naloga raziskovalke, a tudi kot človek nisem mogla razumeti, kaj druge ljudi žene, da to počnejo.«

Epizoda My Heart Is Burnt o iskanju dokazov o izgubljenih življenjih med ruševinami po bombardiranju koalicije pod vodstvom ZDA leta 2017.

Donatella Rovera: »Eno od vprašanj, ki jih pogosto dobim od ljudi, je, kaj jim bo pomagalo, če bodo govorili z menoj. In moj standarden odziv je: Kratkoročno absolutno nič. Ne boste imeli koristi. Nam gre za dolgoročne koristi. Del tega pa je tudi, da ustvarimo svet, v katerem drugi ne bodo trpeli, tako kot ste vi.«

Epizoda Bodo o soočanju vasi v delti reke Niger v Nigeriji z velikanom naftne industrije Shellom.

Mark Dummett: »Posledice za ljudi v Bodu so bile absolutno uničujoče. Naftni madež je pokrival vodo, v kateri so generacije ribarile. In odziv Shella? Ponudili so hrano. 50 vreč riža, 50 vreč fižola, 50 kartonov paradižnika, 50 pločevink arašidovega olja ... da se nahrani skupnost 69.000 ljudi.«

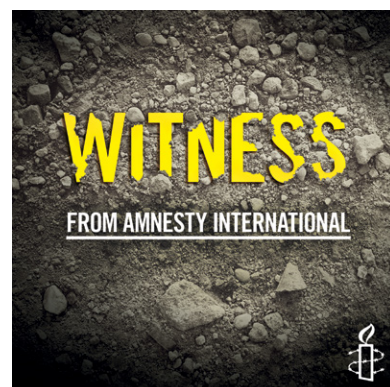
Epizoda Unknown Number o kibernetnem vohunjenju, katerega žrtev je bila tudi Amnesty.

Tanya O'Carroll: »Po vsem svetu so aktivisti za človekove pravice in novinarji zaradi svojega dela tarča napadov. Številni živijo v senci grožnje, da jih bodo aretirali, premetali njihove pisarne ali pa so tarča neusmiljenega nadlegovanja organizirane kampanje trolov na družbenih omrežjih. Taka vohunska oprema, kot jo je razvil NSO [izraelsko podjetje za kibernetni nadzor], je spremenila pravila igre in uvedla povsem novo razsežnost groženj.«

Sporočite nam, ali bi bili zainteresirani za tako predstavitev naših tematik tudi v slovenščini. Več in povezava na podkaste: www.amnesty.si/podkast-witness-from-amnesty.

V podkastih ljudje, ki so na terenu raziskovali za Amnesty, iz prve roke povedo, kaj je treba narediti, da se razkrije resnica, ko vplivni ljudje želijo, da ta ostane skrita. To nevarno in mukotrpno delo pa je treba opraviti, da se zagotovi odgovornost tistih na oblasti za napačna ravnanja.

V teh zahtevnih časih so kampanje Amnesty International za pravičnost in enakost bolj nujne kot kadarkoli prej!

ZAKLJUČEK PROJEKTA »START THE CHANGE« ČE RES ŽELIŠ POSTATI SPREMEMBA, NE VIDIŠ TEŽAV, AMPAK POTENCIAL

V TREH LETIH SMO Z MLADIMI IZ 12 DRŽAV IN NJIHOVIMI UČITELJI_CAMI RAZISKOVALI IN URESNIČEVALI NAČINE, KAKO SPREMINJATI SVET - LOKALNO IN GLOBALNO. IN ČE PRAVIJO, DA ŽE ENA OSEBA LAHKO NAREDI SPREMEMBO, SMO PREPRIČANI, DA BO ZARADI VEČ KOT 26.000 SODELUJOČIH MLADIH SVET LAHKO SPET MALO LEPŠI.

Cilj projekta, ki so ga poleg slovenske sekcije izvajale še Amnesty Italija, Češka, Slovaška in Poljska ter 10 drugih sorodnih organizacij, je bil mlade in pedagoške delavke_ce seznani s Cilji trajnostnega razvoja (CTR) v povezavi z globalno neenakostjo in migracijami, predvsem pa jih opolnomočiti, da sami postanejo gonilo sprememb.

KAKO POSTANEŠ GONILCO SPREMEMB?

Mladi so izjemen vir idej in energije, predvsem pa jih žene želja, da ustvarijo boljšo prihodnost zase in za nas. Vse, kar potrebujejo, je nekaj naše pomoči in podpore, da od svojih idej preidejo k dejanjem. Po besedah ene od sodelujočih dijakin iz Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina, je šola s projektom »postala prostor, ki vzgaja. Vsak je cenil mnenje drugega.«

V okviru projekta Start the Change smo izvedli **štiri lokalna usposabljanja za pedagoški kader**, objavili številne **priročnike in izobraževalna gradiva**, omogočili in podpirali **delovanje aktivističnih mladinskih skupin**, organizirali **poletna tabora za mlade** in izpeljali **mednarodni filmski natečaj**.

Vsa gradiva bodo tudi po koncu projekta na voljo na platformi **startthechange.eu**, številne aktivnosti, ki so jih mladi iz šestih srednjih šol (Srednja šola in dijaški dom Veno Pilon Ajdovščina, Srednja šola za oblikovanje Maribor, Gimnazija Vič, Gimnazija Šiška, Gimnazija, elektro in pomorska šola Piran ter Ekonomska in trgovska šola Brežice) organizirali v svojih lokalnih okoljih – od kuhanja s starostniki do spletnega predavanja –, pa smo zbrali tudi na **sola.amnesty.si/akcije-mladinskih-skupin.html**.

Nekaj utrinkov delimo tudi v tem zapisu - nam v čudovit spomin, vam pa v navdih, kako lahko tudi sami postanete sprememba.

PRIROČNIK ZA PEDAGOGE_INJE

Izzivu, kako mladim približati tematike človekovih pravic in Ciljev trajnostnega razvoja na vključujoč in navdihujoč način, se je v letu 2020 pridružil še izziv rabe tehnologij pri poučevanju na daljavo. Poleg številnih predlogov delavnic in aktivnosti, ki jih pedagogi_nje lahko samostojno izvajajo pri delu z mladimi, smo sodelujoči v projektu pripravili tudi *Priročnik za pedagoge za opolnomočenje mladih o CTR in migracijah*.

V priročniku predstavljamo izobraževalni model »skupnostnega učenja«, ki temelji na participativnih metodah in pridobivanje znanj in veščin iz učilnic širi na praktične izkušnje na terenu. Predstavljeni so tudi CTR v povezavi z globalno neenakostjo in migracijami

Start the Change v številkah:

3 leta

12 držav

15 partnerskih organizacij

75 usposabljanj

1300 učiteljev_ic

26.400 mladih

ter predlagane aktivnosti za spodbujanje globalnega učenja, tudi z rabo informacijskih tehnologij in vključevanjem glasov z globalnega juga.

POLETJE NA MALTI

Štiri lokalna usposabljanja za pedagoški kader, ki smo jih organizirali v slovenski Amnesty, na njih pa so pedagogi_nje delili_e izkušnje in prisluhnili_e različnim strokovnjakom in aktivistom, kot so Borut Marolt, Miha Mazzini, Jelena Aščič in Goran Lukić, je le delček mednarodnega projekta Start the Change. V 12 sodelujočih državah je bilo izvedenih 75 usposabljanj, tudi mednarodna.

Leta 2018 so se na Malti na enotedenskem usposabljanju zbrali pedagogi_nje iz vse Evrope, ki so delili svoje izkušnje in izzive pri poučevanju tematik, kot so Cilji trajnostnega razvoja in migracije. Namesto razglednice so spisali **smernice za poučevanje sprememb**, ki jih skupaj z ostalimi brezplačnimi gradivi in priročniki najdete na sola.amnesty.si/prirocniki.html.

LAMPEDUŠKA LISTINA

V projektu Start the Change smo organizirali dva mednarodna tabora za mlade – jeseni 2020 v Španiji in predlani v Italiji.

Več kot 50 mladih aktivistk_ov, med njimi tudi tri iz Slovenije, ki zase pravijo, da niso tiho, ko vidijo krivico, je na italijanskem otoku Lampedusa, izmenjavalo izkušnje aktivizma v lokalnem okolju in namesto razlik iskalo skupne točke. Strinjali so se, da vsi trdno verjamejo v človečnost, solidarnost, neodvisnost in trajnostni razvoj, zato so spisali **Lampeduško listino mladih**, ki med drugim vsebuje nasvete, kako se lahko vsakdo pridruži doseganju Ciljev trajnostnega razvoja in odpravi globalne neenakosti. Najdete jo na sola.amnesty.si/lampeduska-listina.

OD KUHANJA OD MEDNARODNEGA DOGODKA

Aktivistične skupine mladih so v svojih okoljih organizirale različne aktivnosti – v Ajdovščini so med drugim organizirali medgeneracijski dan, kjer so se mladi učili kuhe tradicionalnih jedi, starostniki pa rabe pametnih naprav, v Piranu pa so izvedli serijo delavnic, povezanih z okoljskimi spremembami. Odzivi dijakov so bili pozitivni, tako je izvedeno aktivnost komentirala dijakinja Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina: »Nisem vedela, da lahko tako majhna skupina naredi tak dogodek. Presenetil me je odziv lokalnega okolja na našo akcijo.«

Aktivnosti so v letu 2020 zaradi pandemije morali prenesti na splet, tudi zato so nekatere aktivnosti iz lokalnih postale skorajda globalne. Mladinska skupina Gimnazije Vič je tako jeseni organizirala **spletno predavanje dr. Momodouja Sallaha o aktivizmu mladih**. Za svoje pristope je med drugim prejel naziv najbolj inovativnega učitelja v Združenem kraljestvu, v predavanju, ki ga najdete na našem kanalu YouTube, je med drugim dejal: »Da bi dosegli večjo pravičnost, je treba spremeniti to, kako ljudje dojemajo svet.«

Prepričani smo, da smo s projektom Start the Change številnim, ne le mladim, pomagali, da svet dojemajo drugače, in sodeč po besedah enega od sodelujočih dijakov verjamemo, da bodo svoja prizadevanja za bolj pravičen svet ne le nadaljevali, temveč tudi širili še naprej: »Če imaš jasen cilj dosežeš vse – ne vidiš težav, ampak potencial.«

(A. Č.)

**»AKTIVISTIČNA SKUPINA
JE BIL SUPER KROŽEK,
KAMOR SEM SE VKLJUČILA
– TEŽKO NAJDEŠ
MLADE, KI ŽELIJO NEKAJ
NAREDITI.«**

**DIJAKINJA
SREDNJE ŠOLE ZA
OBLIKOVANJE MARIBOR**

Mladi so ustvarili tudi nekaj video vsebin izobraževalne narave, vezanih na skrb za okolje in migracije, ki si jih lahko ogledate na sola.amnesty.si/video-vsebine.html. Ajdovska skupina pa je med drugim pripravila še kviz o trajnostnem razvoju v mestu Ajdovščina, ki deluje s pomočjo aplikacije Actionbound.

**START
THE
CHANGE**

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

URAD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA MLADINO

CSO-LA/2017/388-169:
a project co-financed by
the European Commission

MEĐNARODNO RAZVOJNO
SODELOVANJE SLOVENIJE
COOPERATION

Ministrstvo RS za zunanje zadeve.
Vsebine so mnenje avtorja in ne
predstavljajo uradnega stališča Vlade
Republike Slovenije.

ZDRUŽENO KRALJESTVO/ZDA ASSANGE ZDAJ PRIDRŽAN SAMOVOLJNO

POTEM KO 4. JANUARJA SODIŠČE V LONDONU NI POTRDILO IZROČITVE JULIANA ASSANGEA ZDA, KJER BI BIL V NEVARNOSTI SLABEGA RAVNANJA V ZAPORU, MU DVA DNI KASNEJE NI ODOBRILO VARŠČINE. V AMNESTY MENIMO, DA JE NJEGOVO PRIDRŽANJE SAMOVOLJNO.

Spomnimo, Assange je na ekvadorskem veleposlaništvu v Londonu preživel sedem let, spomladi leta 2019 pa so mu ekvadorske oblasti odrekle zaščito in oblasti Združenega kraljestva so ga aretirale. Februarja 2020 se je začelo sodno odločanje o zahtevi ZDA, da jim Assangea izročijo. Temu smo poleg drugih nasprotovali v Amnesty, med drugim smo organizirali peticijo, ki jo je v Sloveniji podpisalo 2000 ljudi, po svetu pa okoli 400.000.

Zahteva ZDA za izročitev temelji neposredno na objavi tajnih dokumentov, ki so prišli v javnost, pri čemer je bila taka objava v okviru Assangevega dela za Wikileaks. Objava takih informacij je temeljni kamen medijske svobode ter pravice javnosti do informacij o tem, kaj vlade delajo narobe. Objava informacij, ki so v javnem interesu, je zaščitena z mednarodnim pravom človekovih pravic in ne bi smela biti kriminalizirana.

Če bi Assangea izročili v ZDA, bi mu lahko grozilo sojenje glede 18 obtožb; 17 na podlagi zakona o vohunjenju in ena na

podlagi zakona o računalniških prevarah in zlorabah. Grozila bi mu tudi realna nevarnost hudih kršitev človekovih pravic zaradi razmer, v katerih bi bil pridržan. Te bi lahko predstavljale mučenje ali druge oblike slabega ravnanja, vključno z dolgotrajnim pridržanjem v izolaciji.

Ameriške oblasti v Amnesty pozivamo, naj odpravijo omenjene obtožbe; od Združenega kraljestva pa smo zahtevali, naj ga ne izročijo. Zato smo pozdravili januarsko odločitev londonskega sodišča, da se ga ne izroči – zelo pa nas je razočaralo, da mu niso odobrili varščine, zaradi česar je po naši oceni pridržan samovoljno.

»Jasno je, da Julian Assange že med odločanjem o izročitvi ne bi smel biti pridržan. Obtožbe proti njemu so bile politično motivirane, vlada Združenega kraljestva ne bi smela tako voljno pomagati ZDA pri njenemu nepopustljivemu preganjanju Assangea,« je dejal Nils Muižnieks, direktor Amnesty International za Evropo.

VLADAVINA PRAVA V EVROPI

NUJNO POTREBNA SESTAVINA NAŠIH ŽIVLJENJ IN DRUŽB.

VLADAVINA PRAVA POMENI, DA:

- nihče ni nad pravom,
- se z vsakim ravna enako(pravno),
- vsakdo odgovarja na podlagi istih zakonov,
- obstajajo jasni in pošteni postopki za uveljavljanje zakonov,
- deluje neodvisno sodstvo,
- človekove pravice so zajamčene vsem.

Pluralnost, enakost, raznolikost, spoštovanje človekovega dostojanstva, transparentna država, ki odgovarja za svoja ravnanja, in svobodni mediji so temeljni kamni vladavine prava.

Kaj pomeni vladavina prava?

Pripravili smo tudi kratek razlagalni posnetek o tem, kaj je vladavina prava (v slovenščini). Povezavo nanj najdete na www.amnesty.si/vladavina-prava.

POLJSKA

OMEJEVANJE DOSTOPA DO SPLAVA

OKTOBRA LANI JE POLJSKO USTAVNO SODIŠČE DODATNO OMEJIL DOSTOP DO SPLAVA. SLEDILI SO MNOŽIČNI PROTESTI, NA KATERE SO SE OBLASTI ODZVALE NASILNO. PO DVEH TEDNIH PROTESTOV JE VLADA ZA NEDOLOČEN ČAS ODLOŽILA OBJAVO SODBE SODIŠČA, S TEM PA TUDI NJENO UVELJAVITEV.

Sredi januarja spremembe še niso bile uveljavljene, a če sodimo po preteklih potezah vladajoče stranke Zakon in pravičnost, ostaja nadaljnje zmanjševanje dostopa do splava realna nevarnost. Ta stranka je že večkrat poskusila omejiti spolno in reproduktivno zdravje in pravice, med drugim je pripravila tudi zakonski predlog, ki bi popolnoma prepovedal splav. Poljska ima sicer že v osnovi zelo restriktivno zakonodajo glede dostopa do splava; ta je dovoljen le za zaščito življenja ali zdravja ženske ali če je nosečnost posledica posilstva. Pred omenjeno sodbo ustavnega sodišča (ki torej še ne velja) pa je bil zakonit tudi v situacijah »hude in nepovratne prizadetosti ali neozdravljive bolezni, ki ogroža življenje zarodka«.

Esther Major, višja raziskovalka pri Amnesty International, se je odzvala tako: »**Sodba je rezultat koordinirano sistematičnega vala napadov na človekove pravice žensk s strani poljskega zakonodajalca in predstavlja zadnjega v vrsti poskusov, da se na Poljskem prepove splav.** Pravne prepovedi sicer splava ne preprečujejo ali zmanjšajo njegovih ravni; povzročijo le škodo zdravju žensk s tem, da splav potisnejo v ilegalo ali ženske prisilijo, da morajo za dostop do storitev splava, ki jih potrebujejo in do katerih imajo pravico, potovati v druge države. Zaradi te krute sodbe bodo lahko prizadete vse ženske, še posebej nesorazmerno škodo pa bodo zaradi sodniške odločitve utrpeli marginalizirane ženske, ki si ne morejo privoščiti odpotovati drugam, da bi naredile splav.«

NASILEN ODZIV NA MIRNE PROTESTE

Po odločitvi poljskega ustavnega sodišča so izbruhnili v veliki večini mirni protesti. Oblasti so se odzvala nasilno; Amnesty International je zabeležila rabo prekomerne sile, vključno s solzivcem, kriminalizacijo mirnih protestnic_kov ter spodbujanjem k nasilju nad protestniki s strani predstavnikov oblasti.

SPODKOPAVANJE NEODVISNOSTI USTAVNEGA SODIŠČA

Odkar je stranka Zakon in pravičnost leta 2015 prišla na oblast, je spodbujala neodvisnost ustavnega sodišča in njegovo učinkovitost pri preverjanju izvršilne veje oblasti. V svojem

Foto: Grzegorz Żukowski

Demonstracija po odločitvi poljskega ustavnega sodišča. Varšava, oktober 2020.

poročilu o vladavini prava je Evropska komisija septembra 2020 zapisala, da ostajajo nerazrešene »skrbí glede neodvisnosti in legitimnosti ustavnega sodišča«. Leta 2017 je Evropska komisija proti Poljski sprožila postopek na podlagi sedmega člena Pogodbe o Evropski uniji, in sicer zaradi kršitev vladavine prava, vključno zaradi skrbi, povezanih z mankom neodvisnega in legitimnega nadzora s strani ustavnega sodišča.

V SVETU LETNO 47.000 SMRTNIH ŽRTEV

Ne glede na to, ali je splav zakonit ali ne, ga ljudje potrebujejo. Po podatkih Guttmacher Institute, neprofittne organizacije za reproduktivno zdravje s sedežem v ZDA, je stopnja splava 37 na 1000 ljudi v državah, ki povsem prepovedujejo splav ali ga dovoljujejo le, če je ogroženo življenje ženske, ter 34 na 1000 ljudi v državah, ki imajo širok dostop do splava; to je razlika, ki ni statistično pomembna.

Za posledicami splava v okoliščinah, ki niso varne, vsako leto umre okoli 47.000 žensk. V Amnesty se zavzemamo za pravico do splava v vseh okoliščinah in za univerzalen dostop do varnega splava. Države tudi pozivamo k uresničevanju ekonomskih in socialnih pravic, ki bodo omogočale svobodno sprejemanje reproduktivnih odločitev.

41 ZMAG V SVETU V 2020

TUDI V TEŽKEM MINULEM LETU SO BILI SVETLI TRENUTKI. PRIPRAVILI SMO NABOR 41 »ZMAG«, KI SMO JIH DOSEGLI V AMNESTY IN/ALI K NJIM POMEMBNO PRISPEVALI.

O vseh si lahko preberete na spletu: www.amnesty.si/zmage-svet-2020. Posebej velja izpostaviti, da smo decembra dosegli več kot **10 milijonov podpornic** po vsem svetu; med njimi je tudi 11.000 slovenskih članov in podpornikov ter tisoče drugih, ki podpirate naše delo v Sloveniji. **Te zmage, katerih le manjši del predstavljamo v nadaljevanju, so od nas vseh!**

PRAVICA ZA POVSEM OBIČAJNE LJUDI, KI SO UTRPELI KRIVICO

Dosegli smo, da so bili iz zapore izpuščeni po krivici zaprti ljudje, ki so se znašli za zapahi le zato, ker si prizadevajo za človekove pravice. Med njimi, npr., ugledna iranska aktivistka **Narges Mohammadi** in kitajski odvetnik **Wang Quanzhang**.

Pomagali smo tudi v drugih primerih, na primer **Vadimu Nesterovu iz Kazahstana**, ki so mu, ko je dopolnil 18 let, kot osebi z ovirami v duševnem razvoju odvzeli pravno sposobnost. Ker ni mogel sprejemati odločitev o svojem življenju, je bilo malo upanja, da se bo kadarkoli zaposlil ali poročil. Po poročilu Amnesty, v katerem smo predstavili njegovo situacijo, ter ob hkratnem strateškem posegu Združenja za psihoanalizo Kazahstana so bile januarja 2020 Vadimu končno vrnjene njegove pravne pravice. To predstavlja veliko zmago za ljudi z ovirami v Kazahstanu.

Najstniku iz Južnega Sudana Magaiju Matiopi Ngonga smo z mednarodno mobilizacijo rešili življenje; 29. julija 2020 so ga umaknili iz seznama za usmrnitev. V začetku maja smo se razveselili odločitve francoskega sodišča, ki je **oprostilo kmeta Cédrica Herrouja**, ki so ga preganjali le zato, ker je pomagal iskalcem azila, ki so bili v stiski.

ZAKONSKE IN SISTEMSKE IZBOLJŠAVE

Naša življenja uravnavajo pravila in zakoni. Zelo je pomembno, da so pravična in zagotavljajo enakopravnost. Zato je veliko našega dela usmerjenega v izboljšave na tem področju.

Novembra smo se razveselili novice iz **Danske**, kjer so spremenili kazenski zakonik, ki zdaj določa, da je posilstvo, če oseba ne privoli v spolni odnos. K tej pomembni spremembi je prispevala tudi danska Amnesty – mi pa si za to prizadevamo v Sloveniji (več na straneh 10 in 11). V Amnesty **Argentina** pa so se skupaj z drugimi dolgo borili za legalizacijo splava – in na predzadnji dan leta je bila dosežena tudi ta zmaga!

Januarja je **bangladeška** vlada po dolgi prizadevanjih sporočila, da bo begunskim otrokom iz ljudstva Rohing iz Mjanmarja omogočila šolanje in usposabljanje. Po pozivih in uspešnem pravnemu boju Amnesty International in partnerskih organizacij je vlada **Sierre Leone** odpravila prepoved, po kateri noseča dekleta niso smela hoditi v šolo in delati izpitov. Leta kampanj v **Kanadi** pa so privedla do julijske zmage, ko je zvezno sodišče razglasilo za neustavno pošiljanje prosilcev za begunski status nazaj v ZDA, kar se je izvajalo na podlagi sporazuma o varni tretji državi.

Foto: Tomás Ramírez Labrousse/Amnesty International Argentina

Tudi zaradi naših prizadevanj se je Argentina pridružila več kot 50 državam, v katerih je dostop do splava varen.

Julija 2020 je Amnesty objavila poročilo o nezakonitem krčenju gozdov in zaseganju zemlje v verigi dobaviteljev največjega svetovnega proizvajalca mesnih izdelkov JBS. Kaj se je zgodilo potem?

1. Le nekaj ur po njegovi objavi je brazilska zvezna tožilka v državi Rondônia napovedala preiskavo naših navedb.
2. Teden kasneje je nekdanji neodvisni revizor podjetja potrdil, da je postavil pod vprašaj zmotne trditve JBS, da pri njegovih operacijah v Amazoniji ne prihaja do krčenja gozdov.
3. Kasneje je ena od glavnih evropskih investicijskih hiš Nordea Asset Management JBS umaknila iz svojega portfelja in odločitev utemeljila z razkritji glede posrednih dobavnih verig JBS.
4. Oktobra se je JBS zavezal do leta 2025 preveriti svojo celotno dobavno verigo, vključno s problematičnimi farmami »posrednih dobaviteljev«, ki so povezane z nezakonitim krčenjem gozdov.

ZAČENJAMO AKADEMIJO AMNESTY

ZAČENJAMO IZOBRAŽEVALNI PROJEKT AKADEMIJA AMNESTY: IZOBRAŽUJEMO MLADE ZA AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO IN ČLOVEKOVE PRAVICE.

Njegov namen je povečanje znanja o človekovih pravicah in tem, kako si lahko zanje prizadevamo sami. Glavina aktivnosti bo prilagojena za mlade, a vsebine bodo namenjene tudi pedagoškemu kadru in drugim, ki potrebujejo ta znanja za svoje delo ali ker jih zanimajo. Projekt ima štiri »stebre«:

- **Spletni multimedijiški izobraževalni center**
- **E-novičnik za predavatelje in e-novičnik za mlade**
- **Obštudijska dejavnost na ljubljanski univerzi**
- **Predavanja**

Spletni multimedijiški izobraževalni center: Zaživel bo proti sredini leta in bo namenjen **samostojnemu izobraževanju o človekovih pravicah**. Vseboval bo spletne tečaje, posnetke, predstavitve, kvize ipd., ki bodo obravnavali različna področja (npr. pravica do protesta, pravica do svobode izražanja, vladavina prava, diskriminacija, splošno o človekovih pravicah, strateški aktivizem ...).

E-novičnika: E-novičnik za predavatelje bo namenjen informiranju o aktualnih vsebinah, ki jih lahko vključijo v izobraževalni proces. Tisti za mlade bo prav tako namenjen informiranju o aktualnostih, poudarek pa bo tudi na tem, da

se prejemniki sami aktivirajo (npr. zbirajo podpise pod peticije, pripravijo shod, organizirajo razpravo o neki temi človekovih pravic ...).

Obštudijska dejavnost na ljubljanski univerzi in predavanja:

Na Univerzi v Ljubljani (UL) bodo študentke_je jeseni 2021 lahko izbrali našo obštudijsko dejavnost Akademija Amnesty: Človekove pravice v praksi. Poleg tega bomo na fakultetah izvajali predavanja, in sicer tako ekipa slovenske Amnesty kot tudi gostje iz tujine. Glede teh upamo, da bodo razmere z vidika covid-19 čim prej omogočale tudi gostovanja pri nas, ne le na daljavo.

Partnerji: Dvoletni projekt izvajamo v partnerstvu s Fakulteto za družbene vede, Filozofsko fakulteto, Zdravstveno fakulteto in Fakulteto za socialno delo UL ter Fakulteto za varnostne vede Univerze v Mariboru in Fakulteto za humanistične študije Univerze na Primorskem. Mednarodni partner je Amnesty International Norveška.

Iceland
Liechtenstein
Norway
Active citizens fund
Podprto s sredstvi Programa ACF v Sloveniji 2014-2021.

Z OSMIMI KORAKI DO SPREMEMB

SAJ POZNATE TISTO REKLO, DA SE TUDI TISOČ MILJ DOLGA POT ZAČNE S PRVIM KORAKOM? TUDI POTI ZA SPREMEMBE NA PODROČJU ČLOVEKOVIH PRAVIC IMAJO TO »LOGIKO«, ZA USPEŠNO SPREMEMBO PA JE TREBA »PREHODITI« OSEM KORAKOV.

V življenju naletimo na stvari, ki bi jih želeli spremeniti ali izboljšati. Lahko gre za krivice, ki nas razžalostijo in/ali razjezijo, ali pa želimo napredek na določenem področju. Oboje je, na primer, veljalo za Greto Thunberg, ki je s svojim odločnim protestom za okolje prižgala novo iskrico globalnim prizadevanjem mladih za podnebno pravičnost. A to je le ena od zgodb, ki je slučajno prerasla v mednarodni okvir. Vsak dan znova pa ljudje, tudi mladi, spreminjajo svet na bolje z manjšimi, lokalnimi, a vseeno pomembnimi projekti.

Ena taka zgodba je, na primer, akcija dekleta, ki je bila ogorčena zaradi praznih steklenic, ki so po soseski ležale po sobotnih zabavah. Na Facebooku je poiskala somišljenike, s katerimi so se odločili ukrepati. K sodelovanju so povabili okoliške lokale ter jim pripravili zabojnike za steklo in plakat, ki spodbuja k ločevanju odpadkov. Po štirih tednih se je število odvrženih steklenic prepolovilo!

PRI NAČRTOVANJU SVOJE AKCIJE SO SLEDILI NASLEDNJIM OSMIM KORAKOM:

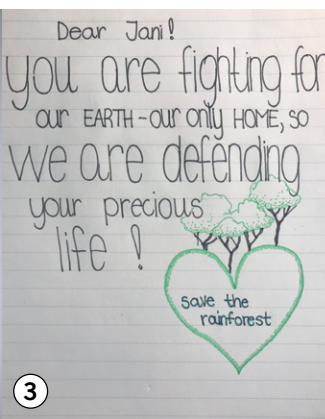
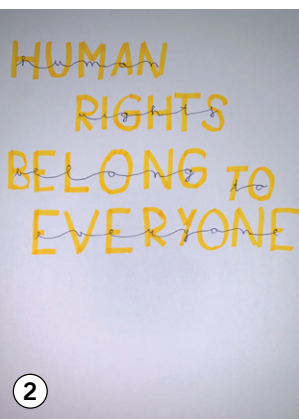
1. Razmisli, katera problematika te zanima oz. se te dotakne.
2. Poveži se z ljudmi, ki jih ta tema prav tako skrbi ali zadeva.
3. Pridobi(te) čim več informacij o tej problematiki.
4. Postavi(te) si cilje, ki bodo realno dosegljivi in bodo prispevali k izboljšanju.
5. Razmisli(te), katere aktivnosti vas bodo pripeljale do cilja.
6. Izpelji(te) te aktivnosti!
7. Ocenite, kako ste bili učinkoviti.
8. Proslavi(te) doseženo!

Več o posameznih korakih najdete na sola.amnesty.si/8-korakov.
Vsebina je nastala v okviru projekta Start the Change.

PIŠEM ZA PRAVICE 2020 TUDI NA DALJAVO NAM JE ŠLO DOBRO OD ROK

**PREŠTEVAMO PETICIJE, APELE IN SOLIDARNOSTNA
SPOROČILA. HVALA ŠOLAM ZA TRUD PRI IZVEDBI PIŠEM
ZA PRAVICE »NA DALJAVO«.**

Objavljamo nekaj solidarnostnih sporočil, ki so jih ustvarili mladi na Pišem za pravice 2020. Risbe in/ali sporočila so iz: SŠ Slovenska Bistrica (1), OŠ Šempeter v Savinjski dolini (2), GEPS Piran (3), OŠ Benedikt (4), OŠ Dobrova (5), DSŠ Lendava (6), SŠ za oblikovanje Maribor (7), TŠC Maribor (8), ŠC Srečka Kosovelja Sežana (9) in PUM-O Radovljica (10).

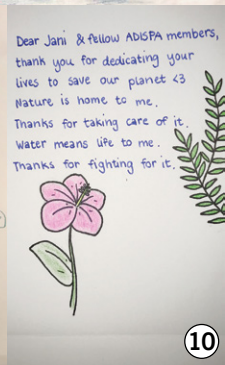
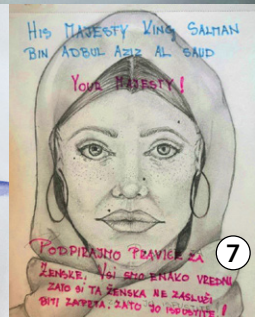
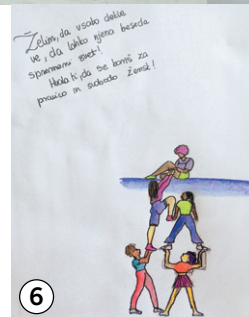
Sredi januarja, ko nastaja ta revija, smo še v fazi preštevanja apelov in solidarnostnih sporočil, tako da še nimamo celovitih statističnih informacij o lanskem Pišem za pravice. Nanj se je prijavilo 19 osnovnih in 10 srednjih šol ter še Tehniški šolski center Maribor, Dijaški dom Drava Maribor in PUM-O Radovljica (Projektno učenje mlajših odraslih). 21 od teh ustanov nam je že poslalo skupno 667 apelov in 405 sporočil solidarnosti. Končne številke vam sporočimo prihodnjič, več o aktivnostih in fotografije izdelkov mladih pa si lahko ogledate na spletu (sola.amnesty.si/maraton-pisanja-apelov).

Na Pišem za pravice 2020 smo sicer po vsem svetu vključili 10 ljudi oz. skupin, v Sloveniji pa smo dodali še enajsto peticijo – proti sprejemu sprememb zakona o tujcih.

V okviru ostalih desetih smo si prizadevali za pravico za: (1) **Gustava**, ki je v Čilu oslepel zaradi policijskega nasilja nad protestniki; (2) **Jani**, ki ji grozijo, ker se bori za zaščito Amazonije; (3) **Germaina**, ki je z bojem proti mučenju stopil na prste burundski vladi in je zaradi tega obsojen na 32 let zapor; (4) **Nassimo al-Sada**, ki je zaprt v Savdski Arabiji, ker se je borila za pravico žensk do šoferskega izpita in za odpravo moškega skrbništva nad ženskami; (5) **Khaleda Drarenija**, novinarja iz Alžirije, obsojenega na dve leti zapor za poročanje s protestov; (6) **Popi in Bongeko**, umorjeni Južnoafričanki, katerih morilcev tri leta po umoru še niso našli; (7) **Paing Phyo Mina iz Mjanmarja**, ki je zaprt, ker je izvajal do vojske kritični pesniški performans; (8) **Idrisa Khattaka**, raziskovalca prisilnih izginotij v Pakistanu, ki je novembra 2019 sam izginil v rokah države; (9) **LGBTQI+ osebe v Turčiji**, ki jih kazensko preganjajo, ker so mirno protestirale; (10) **tri mlade fante iz Slonokoščene obale in Gvineje**, ki jih malteške oblasti absurdno obtožujejo ugrabitve tankerja, ki jih je skupaj z drugimi begunci in migranti rešil iz morja.

Vseh 11 peticij je bilo na voljo za podpis preko spleta; po podatkih iz sredine januarja smo tam zbrali skoraj 10.800 podpisov. Konec tega meseca bomo večino peticij »zaprli« in posredovali podpise naslovnikom.

Upamo, da bomo lahko naslednjič že poročali o kakšnih dobrih novicah našega pritiska! Sproti jih bomo objavljali na www.amnesty.si/pisem-za-pravice-maraton.

PROSIMO VAS, DA NAM NAMENITE ODSTOTEK DOHODNINE

Avtorica ilustracije je Darya Borkovska.

KAKO SE LAHKO ODLOČITE ZA AMNESTY?

Zaposleni ter nekateri ljudje z upokojskim in študentskim statusom plačujemo državi dohodnino. Večino teh sredstev porabi država; 1 % zneska, ki ste ga plačali v enem letu*, pa lahko namenite izbrani organizaciji.

Ta 1 % lahko namenite tudi Amnesty International.

Z vašim prispevkom boste z minimalnim zneskom pomagali, da bo svet nekoliko boljši. Predvsem pa bomo skupaj pomagali pomoči potrebnim.

To naredite tako, da:

- Izpolnite obrazec na drugi strani.
- Obrazec prepognete po črtkanih črtah (najprej 1, nato 2) in zalepite s selotejpom.
- Tako narejeno »kuverto« vržete v poštni nabiralnik. Poštino poravnamo mi.
- To, prosimo, storite čim prej, da bomo obrazec lahko še pravi čas posredovali davčni upravi in ujeli rok (31. maj) za lansko dohodnino.

* POZOR, ne gre za znesek, ki ga morda dobite povrnjenega, temveč za znesek, ki ostane v proračunu.

Hvala! Tudi z vašo pomočjo bomo spreminjali svet na bolje.

ZDAJ NAM LAHKO NAMENITE POL ODSTOTKA VEČ!

Konec leta 2020 se je povečal odstotek dohodnine, ki jo lahko namenite svojim najljubšim organizacijam, ki delujejo v javnem interesu, z dosedanjih 0,5 odstotka na en odstotek.

Če se ne boste sami odločili za organizacijo(e), ki jim želite nameniti ta del dohodnine, se bo ta denar iz proračuna prenesel v Sklad za NVO. Sredstva iz tega sklada država razdeli organizacijam po lastni presoji.

Sami boste odločili, komu bodo šla ta sredstva, če boste svojo organizacijo (ali več) izbrali z izpolnitvijo posebnega obrazca.

Veseli bomo, če se boste odločili za Amnesty: obrazec je na drugi strani!

Zavezanci lahko določijo do največ 10 organizacij, pri čemer morajo vsaki nameniti najmanj 0,1 odstotek dohodnine.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**
V Sloveniji že od 1988

PODATKI O
DAVČNEM
ZAVEZANCU

DRUŠTVO AMNESTY
INTERNATIONAL SLOVENIJE
Dunajska cesta 5
1000 Ljubljana

Poštnina
plačana po
pogodbi št.:
2742/2016/
PK

2. Prosimo, da nazadnje prepognete tukaj in zalepite odprte stranice z lepilnim trakom. Hvala!

» Z NAMENITVIJO DELA SVOJE
DOHODNINE SLOVENSKI
AMNESTY BOSTE PRISPEVALI
K DELU ZA BOLJŠI SVET ZA
VSE, BREZ RAZLIKOVANJA.

HVALA VNAPREJ, KER
STE Z NAMI NA TEJ
POMEMBNI POTI. «

Mihael Bogataj, direktor za zbiranje sredstev in financ

Foto: Tanja Ristić

1. Prosimo, najprej prepognite tukaj.

(ime in priimek davčnega zavezanca)

(podatki o bivališču: naselje, ulica, hišna številka)

(poštna številka, ime pošte)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

(davčna številka)

(pristojni finančni urad)

ZAHTEVA

za namenitev dela dohodnine za donacije

Ime oziroma naziv upravičenca	Davčna številka upravičenca	Odstotek (%)
DRUŠTVO AMNESTY INTERNATIONAL SLOVENIJE	71490701	1

V/Na _____, dne _____

(podpis zavezanca/-ke)

Zakon o dohodnini ter Zakona o interventnih ukrepih za pomoč pri omilitvi posledic drugega vala epidemije COVID-19 določata, da lahko rezident do 1 odstotka dohodnine od dohodkov, ki se vštevajo v letno davčno osnovo, nameni za financiranje upravičencev do donacij.

Varstvo osebnih podatkov: S podpisom tega obrazca se strinjam, da lahko Društvo Amnesty International Slovenije posredovane osebne podatke uporablja in shranjuje skladno z Zakonom o varstvu osebnih podatkov ter drugo veljavno zakonodajo.

IZPOLNJEN OBRAZEC NAM, PROSIMO, VRNITE DO KONCA FEBRUARJA 2021.